

მწყმმსი

მე ვარ მწყმსი კეთილი: მწყმსმან კეთილმან სული თვისი დაჰსდგის ცხოვართათვის. (იოან. 10—11).

ვმოვე ცხოვარი ჩემი წარწყმედელი. ესრეთ იყოს სიხარული ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. (ლუკ. 15—4).

მოგვედით ჩემდა ყოველნი მასურალნი და ტვირთ-მამინი და მე განგისვენო თქვენ. (მათ. 11—28).

№ 13

1883-1891

15 ივლისა

გ ა ზ ე თ ი ს თ ვ ა ს ი :	
(მწყმსი)	(მწყმსი) რუსული გამოცემით
12 თთვით . . . . . 5 მან.	12 თთვით . . . . . 6 მან.
6 — . . . . . 3 —	6 — . . . . . 4 —

ფულისა და წერილების გაზავნა შეიძლება ამ აღრესით:
 в Кавказе, в редакцию „Милемси“ и „Пастыш“.

ყველა სტატიები და კორექსონ დენციები, რომელნიც იქნებიან დასაბუქდავით გამოგზავნილნი ვრცლად და გასაგებად უნდა იყვნენ ავტორთაგან ხელ-მოწერილნი. სტატია, რომელიც არ დაიბუქდება, სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მაისის ხარჯით უკანვე დაებრუნოს სტატიები მიიღებიან რუსუდას ენაზედ დაწერილნიც და თარგმნით დაიბუქებიან.

დიდი მნიშვნელობა და უაღრესობა მღვდელ-ლოგის წოდებისა.

(გაგრძელება *)

იტორიულ საბუთებში, რომლებშიც გამოხატულია ეკლესიური ცხოვრება და წმ. მამების ნაწერებში მღვდელს დიდი მნიშვნელობა და პატივი ეძლევა. წმ. მამები დიდ მნიშვნელობას და პატივს აძლევდნენ მღვდელობის წოდებას და ამით სურდათ

ჩაეგონებიათ ე-ის კაცთათვის, რომ უკანასკნელნი მოპყრობოდნენ მღვდელს ღირსეული პატივის-ცემით და მოჩილებით, ხოლო, მეორეს მხრით, ცხადად უხატავდნენ თვითონ მღვდლებს და იმ პართ, რომელნიც ემზადებოდნენ მღვდელობის სამსახურისათვის, რომ მათ განსაკუთრებული სიჭრთხილით, ყურადღებით და კრძალვით მოეკიდნათ ხელი თავის სამსახურისათვის.

მღვდლის პატივის-ცემა ცხადათ არის გამოხატული მოციქულთა დადგენილობის ნნ მუხლში, რომლის ძალით მღვდლის შეურაცხყოფელი გაძევებულ უნდა იქმნეს ეკლესიიდან. „მინც შეურაცხ-

*) იხ. «მწყმსი» № 12, 1891 წ.

ჰყოფს მღვდელს ანუ მთავარ-ღიაკონს, გაძევებულ იქმნების ეკლესიის ერთობისაგან“. მოციქულთა და-დგენილობის ძალით მღვდელობას უპირატესობა აქვს მინიჭებული მეფობაზე. (თუმცა წინააღმდეგი მეფე-თა, ეკითხულობთ მოციქულთა დადგენილობაში, ღირსია დასჯისა, თუ გინდ იგი იყოს ძე ანუ მეგობარი, მით უმეტეს ღირსია დასჯისა ის, რომელიც წინააღმდეგა მღვდელს? მღვდელობა უმაღლესია მეფობაზე, რადგან პირველი მოღვაწეობს სულიათების, ამიტომ უმეტესად უნდა დაისაჯოს ის, ვინც გაბედავს მღვდლის წინააღმდეგობას). მოციქულთა დადგენილობაში მღვდელი შედარებულია მშობლებთან, მაგრამ პირველს უფრო მეტი პატივი აქვს მიცემული, ვინემ მშობლებს. ხორციელ მშობლის შესახებ საღმრთო წერილში სწერია: პატივი ეც მამასა შენსა და დედასა შენსა, რათა კეთილ გეყოს შენ (გამოს. 20, 12), და „ვინც შეურაცხჰყოფს მამას ანუ დედას, სიკვდილით მოჰკვდეს (გამოს. 21, 16). ამ სიტყვებით საღმრთო წერილი გვაძენებს, რათა უმეტესი პატივით და მორჩილებით მოვეპყრათ მღვდლებს, როგორც ჩვენს კეთილია მყოფელთ და შუამაიალთ ღვთის წინაშე, რადგან მათ ვაკვებანეს ჩვენ წყლით, აღვავსეს სულის წმიდით, გვასაზრდოვეს სიტყვით და სწავლით, ზიარ-გვეყვს ჩვენ იესო ძრისტეს სისხლისა და ხორცისა, გავწმინდეს ცოდვებისგან, ზიარ გვეყვს ჩვენ წმ. და საღმრთო ეხარისტისა და შეგვეერთეს ღმერთთან? ძრძალვით უნდა მოვეპყრათ მათ და პატივი ვსცეთ, ვინაიდან მღვდლებს აქვსთ მინიჭებული ღვთისგან უფლება სიცოცხლისა და სიკვდილისა, უფლება განსჯისა და დასჯისა ცოდვილთა სიკვდილით და მიტევება, რომელთაც მოინანეს თავის ცოდვები. (ძეთილს მწყემსს, სწერია მოციქულთა დადგენილობაში, ერის კაცმა პატივი უნდა სცეს, უყვარდეს იგი, ეშინოდეს მისი, როგორც უფროსისა, როგორც მეფუისა, როგორც ღვთის მღვდელ-მთავრისა, როგორც მართლ-მადიდებლობის მასწავლებლისა; ვინც ისმენეს მღვდლისას, ისმენს იგი ძრისტეს სიტყვას, ვინც უარჰყოფს მღვდელს, ის უარსა ჰყოფს ღმერთსა და მამასა) (ლუკ. 10, 16). ამისთანა შენიშვნები მრავალია მოციქულთების დადგენილობაში. ყველა ამ დადგენილობათა შორის დიდი პატივი აქვს მინიჭებული მღვდელობას, მღვდელობა არის უმაღლესი სამსახური. თუმცა მოციქულთა დადგენილობას არა აქვს საკანონო მნიშვნელობა და

მათში დაწერილს არა აქვს ძალა ეკლესიის კანონისა, მაგრამ ყოველივე მას, რასაც ჩვენ ამ დადგენილობაში ეკითხულობთ, მნიშვნელობა ჰქონდა ეკლესიურ სამსახურში პირველ საუკუნოებში, და ამ დადგენილობათა შორის მოხსენებული განკარგულებანი დაუფძნებულნი იყენენ ზეპარ გადმოცემაზე, რომელიც არსებობდა ეკლესიაში და რომელმაც შემდეგ მაილო ეკლესიურ ჩვეულებათა მნიშვნელობა.

ეკლესიის ძველ მამათა შორის მღვდლის პატივის ცემას უმეტესად გვამცნებს ძარფაგენის ეპიკოპოსი წმ. პაპრიანე. მის ეპისტოლეთა შორის არის ორი ეპისტოლე, რომელიც გამოუწვევია იმ გარემოებას, რომ პატივი არ უციათ ღვთას მოსამსახურისათვის. ორივე ამ ეპისტოლეში წმ. მამა ამტკიცებს დადს ღირსებას ღვთის მოსამსახურეთა, რომელთაც უნდა დემორჩილოს ყოველი კაცი, ხოლო მათი პატივის უცემლობანი მნავს უპატივემულობას ღვთისას, რომელიც აყენებს მღვდლებს ეკლესიაში. თავის სიტყვებს წმ. პაპრიანე ამტკიცებს მაგალითებით და დაბადების სიტყვებით: „უფალი ღმერთი იტყვის: და იყოს თუ ვინმე კაცი ამჰართავანებდეს, და არა ერჩიდეს სიტყვასა მღვდლისასა, რომელი იგი დგეს მსახურად სახლისა მის უფლისა შენისასა, ანე თუ მსაჯულთა მათ, რომელნი დგეს მათ ქამთა შინა, სიკვდილისა თანამდები კაცი იგი სიკვდილითა მოკვდინ, რათა ყოველსა ერსა, რომელსა ესმეს, ეშინოდენ, და არდარა ურჯულოებდენ მერმე (17, 12, 13). და რომ ეს საღმრთო სიტყვები ჰქმნარიტებით და დიდებით იყენენ წარმოთქმულნი მღვდელთადმი პატივის ცემის შესახებ, სწინს იქიდგან, რომ ქორეი, დაფანი და ავიროანი, რომელნიც ემსახურებოდენ პრონს, და რომელთაც გაბედეს პრონის წინააღმდეგობა და მედიდურობა მის წინაშე, ჩანთქამაწამ და ამგვარად დასაჯენ იგინი წინააღმდეგობისათვის. და არა მარტო ისინი დასაჯენ, აამედ სხვანიც, ორას ორმოც-და-ათი კაცი, რომელთაც მოწაწილეობა მიიღეს ამ წინააღმდეგობაში. (იგინი ჩანთქა ცეცხლმა, რომელიც მოელენილ იქმნა ღვთისაგან, რათა ყველას შეეტყო, რომ მღვდლების შეურაცხჰყოფელთ სჯის ღმერთი, რომელიც ადგენს მათ. მეფეთა წიგნში ნათქამაა აგრეთვე, რომ როცა ისრაილებმა დაამცირეს მღვდელი სამუილი მისი მოხუცებულობისა გამო, ღმერთმა მრისხანებით ჰრქვა: რამეთუ არა შენ შეერაცხეცვეს, არამედ მე შეერაცხემეცვეს.

(ა მეფეთა 8—7):... ბი რას ამბობს სამსონი მღვდელთა ღირსების შესახებ: «ყოელითა გულითა შენითა გრწმენეს უფალი, და მღვდელთა მისთა პატიეც. პოელითა ძალითა შენითა შეიყვარე, რომელმან შეგქმნა შენ, და მსახურთა მისთა ნუ დაუტყვებ; გეშინოდეს უფლისა, და აღიდე მღვდელი. (ზირაქი 7, 31—33). ეს სიტყვები ახსოვდა ნეტარ პავლეს და როცა მასს ჰკითხეს: მდგვედეთ-მთავარსა დმრთისასა ავინებ? პავლემ მიუგო მათ: არა ვიცოდე, ძმანო, ვითარმედ არს ეგე მდგვედეთ-მთავარი; რამეთუ წერილ არს: მთავარსა ერისა შენისასა არა რქვა ბოროტი (საქ. მოც. XXIII, 5). თვითონ უფალი ჩენი იესო ძრისტე, მეუფე, მსჯული და ღმერთი ჩენი დღემდე თავის წამებისა პატრიოტ ეპრობო და მღვდელთ-მთავრებს და მღვდლებს, თუცა ამ უკანასკნელთ არა ჰქონდათ არც შიში ღვთისა და არც უწყოდენ ძრისტე. მართხელ, როცა განკურნა კეთროვანი, ჰრქვა მაცხოვარმა: „წარვედ და უჩვენე თავი შენი მღვდელსა და შესწირე შესაწირავი შენი» (მათ. 8, 4). მაცხოვარი, მოჩილებისა გამო, უწოდებდა მღვდელს მასს, რომელსაც იგი იცნობდა როგორც მკრებელსა ეკლესიისასა. აგრეთვე, როცა ენების დროს მაცხოვარს შემოჰკრეს ყვრიმალში და უთხრეს: ესრედ სიტყვას უკებ მდგვედეთ მთავარსა? მაცხოვარს არ მიუგია რაიმე უკადრისი მღვდელთ-მთავრისათვის, მხოლოდ უჩვენა მათ, რომ იგი დამნაშავე არ არის და რქვა: უკეთუ ბოროტსა ვეტყოდე, ჰსწამე ბოროტისათვის: უკეთუ გითიფსა, რაისათვის მკემ? (იოან. 18, 22—23). მაცხოვარი პატიესა სცემდა ცრუ მღვდლებს, ხოლო ამით გვამცნებს ჩვენ, რათა კანონიერი და სრული პატივი ესცეთ ქვეშარიტ მღვდლებს.

მღვდელთობის სამსახურის დიდს ღირსებას ცხადათ ამტკიცებენ მსოფლიო მამანი IV საუკუნისა, წმ. ბრიგორი ლეთის-მეტყველი და განსაკუთრებით წმ. იოანე მქობიერი.

წმ. ბრიგორი ლეთის მეტყველი არაფერს არ ამბობს მღვდელთობის სამსახურის ღირსების შესახებ და არც იმას ამტკიცებს, თუ რა პატივით უნდა ეკიდებოდენ ერის კაცნი მღვდლებს, მხოლოდ ეს წმ. მამა ცდილობს ჩააგონოს სულიერ მწყემსთ და იმ პირთ, რომელთაც სახეში აქვთ მიღონ მღვდელთობა, თუ რამდენად დიდი და საღმრთო საქმეა—მღვდელთობა,—სურს ჩააგონოს მათ, რომ ხელი არ

მოჰკიდონ მღვდელთობას აჩქარებით და მოუფიქრებლად. ამ დარბილებას ბრიგორი ლეთის-მეტყველი იძლევა იმ სიტყვაში, რომელშიაც ამართლებს თავის წასვლას პონტიში მღვდლად ხელდასმის შემდეგ. უმთავრეს მიზეზად მისა, რომ მან თავიდან აიცილა მღვდელთობა და ნაზიანზინი დამ განემორა, როდესაც ის მის უნებურად მღვდლად აკურთხეს, წმ. ბრიგორი ასახელებს მღვდელთობის ხარისხის უღირსობას, მას თავის თავი ამ სამსახურისათვის ღირსად არ მიჩნია და არც მომზადებული იყო ამ დიდი მოვალეობისათვის. მისი აზრით, ვისაც მღვდელთობა ჰსურს, მას უნდა ჰქონდეს განსაკუთრებული თვისებანი, რგი მაღლა უნდა იდგეს ღირსებით და ზნეობით. «მე მრცხენია, ამბობს იგი, როცა ზოგიერთნი, რომელნიც სხვებისაგან ბევრით არაფრით განირჩევიან, დაუბანელი ხელით, როგორც იცყვიან, ბიწიერი სულით ხელს ჰკიდებენ ამ უუწმიდესს საქმეს და, სანამ ღირსი განდებოდენ მღვდელთობისა, შერბიან საკურთხეველში, მოქმედობენ ტრავპის გარშემო, და ეს წოდება მათ მიჩნიათ არა ქველმოქმედების სახედ, არამედ ამ სამსახურს ისინი უცქერიან როგორც ცხოვრების სახსარს. იგინი ფიქრობენ, ცოთიც ეს სამსახური პასუხის საგებელი არ იყოს და მღვდელს, მათის აზრით, შეუძლია თავის მოქმედების შესახებ პასუხი არავის მისცეს. მის შეუძლია მოამზადოს ქვეშარიტების მცველი, რომელიც უნდა იდგეს ანგელოსებთან ერთად და აღიღებდეს მთავარ-ანგელოსებთან, რომელმანც უნდა შესწიროს მსხვერპლი ზეციურ სამსხვერპლოზე, ალაღვიონოს სახე ლეთისა, იმოქმედოს ზეციური ქვეყნისათვის, იყოს ღმერთი და ღმერთად ჰქმნას სხვანი? მე ვიცი, ვისი მოსამსახურენიცა ვართ, სად ვართ და დღენილნი, და საით ვამზადებთ სხვათა. მიცი დიდება ლეთისა და კაცთა უძღურება, და მასთან ძალაც. ზეცა მადალია და ქვეყანა დრმა. (ივანე, 25, 3). და რომელი ცოდვილი გაჰბედავს აღვიდეს ზეცად? შალრსობა, სიმაღლე, ღირსება, წმ. არსებანი, რომელნიც ძლიეს-ძლიობით იტყვენ თვის შორის ლეთის ბრწყინვალეებას, რომელსაც ჰფარავს უფსკრული, რომელსაც, როგორც უუწმიდესს და ქმნილებათა უმეტესი ნაწილისათვის მიუწოდებელს ნათელს, უკრთის ბნელი, რომელიც ყოველივეში და ყოველივეს გარეშე არის, რომელიც არის უმაღლესი კეთილი და უმაღლეს ყოველი კეთილისა. ასეთი დიდ მნიშვნელობიანია საგანი ჩვენ სურვილთა და მსწრაფებათა!»

ასრეთი უნდა იყოს იკვლევის მსახური, მანუგეშებელი სულისა! და მეზინია, რომ არ შემიკრან ფეხები და ხელები და არ გამაძეონ საქორწინე დარბაზიდან, როგორც არა მქონებელი საქორწინო ტანთსაცმელისა, და უსირცხველოდ შემსვლელი იქ მყოფთა თანა». სანამ არა ესძლეე გულის ენებათა, სანამ არ განვიწმინდავ გონებას, სანამ სხვებზე უფრო არ დაეუახლოვდები ღმერთს, მანობამდე არ შემიძლია ვიფიქრო, რომ შევიძლებ ზრუნვას კაცთა სულისათვის და ვიშუაძღვომლებ ღმერთსა და კაცთა შორის, რაც მღვდლის პირდაპირ მოვალეობას შეადგენს.

ახალი რედაქცია ჭ ბამოცემული
„Новое Обозрѣніе“- სი.

ამას წინედ ვაცნობეთ ჩვენს მკითხველებს, რომ გაზეთი «Новое Обозрѣніе» ისყიდება და სხვა პატრონის ხელში გადადის-თქო. ღღეს ეს ხმა გამართლდა. ხსენებული გაზეთი უყიდნია თ. მ. მ. თუმანიშვილს, რომელიც ამ გაზეთის რედაქტორად იქნება და გამომცემლობა უქიხნია თ. პ. მ. თუმანიშვილს. 5 ამა თთვიდამ ეს გაზეთი ახალი რედაქციის ხელმძღვანელობით გამოდის. ამ გაზეთის ახალი რედაქციისაგან გამოცემულ პირველ ნომერში მშენიერი მოწინავე სტატიაა, რომელშიაც რედაქცია აცხადებს, თუ რა მიმართულებას მიჰყვება იგი შემდეგში და რა გზას დაადგება. მოგეყავს ამ სტატიის ზოგიერთი აღვლილბი:

ჩვენ, უწინარეს ყოვლისა, გვსურს, განაგრძობს შეთაფრი წერილი, რომ ჩვენმა გაზეთმა ჭეშმარიტად აღნიშნოს ყოველი ახლად თავ-აჩენილი საჭიროება კავკასიის მცხოვრებლებისა, ჩასაკვირველია, საწმუნებლისა, კრონებისა, ხელახლისა და სხვათა განურჩევლად. კავკასიის მცხოვრებნი მეტად სხვა-და-სხვა გვარნი აჩან და ყოველის ცალკე ნაწილის ინტერესი არამც თუ მეორეს არ უდგება მხარში, არამედ სრულიად მისა წინააღმდეგობა-გია. ამასთან სათქმელია ისიც, რომ ყოველ ნაწილის ინტერესი უზრუნველდეს ღმერთსა და უფლებაცა აქვს ეს უზრუნველდეს მოავითხოს სხვა ნაწილებისაგან. უარს ვერ გუფთ იმასაც, რომ ამ ნაწილებს საერთო საჭიროება, საერთო აზრი, საერთო საქმეცა აქვთ და ეს უნდა იყოს, ჩვენის აზრით, უმთავრესი საგანი ად-

გილობრივის გაზეთის მსჯელობისა: ამ ცალ-ცალკე ნაწილების ინტერესთა შესლა-შეჯახების დროს გაზეთი ვაღდებულა ივისროს მძიმე, მაგრამ სახატო შრომა მათის მორიგებისა, ურთიერთს შორის სამართლიანის შეთანხმებისა. საზოგადოებრივი ინტერესები, ჩვენის აზრით, გარეგანი ვი არ უნდა იყოს ერთმანეთთან შეთავსებულ-მორიგებული, ყოველ ნაწილის ბუნებრივი მოთხოვნილება უარ-ყოფილ ვი არ უნდა იქმნას, არამედ მათი ურთიერთობა უნდა დაემყაროს ერთმანეთის სულიერსა და მატერიალურს ნათლად გაკებულს საზოგადოებაზე, ან, ესეც რომ არ იყოს, ერთმანეთი გულწრფელად უნდა შეიძინონ და შეიწყნარონ მანც.

უნდა აღძრას ხალხე საერთოდ საინტერესო საგნები, საინტერესო საზოგადოების უმთავრესობისათვის, ისაგებლოს ხალხე ყოველ დღიურის ამბებით და გამარჯვების შთელის საზოგადოებისათვის საუფრადდებო საგანი, ხანდახან-ვი ისეც აღნიშნოს ის ამბები, რასაც საზოგადოებრივი ცხოვრება მოიცავს პირზე და რაც თვითვე დაფიქრებს მკითხველს.

იმედი გვაქვს, ასეთი შრომა უფრო შესუსტებს საზოგადოებრივად არასურველს მისწრაფებას ტარტიუფებლასა, ფამუსკებლასა და სხვა იმის მსგავს წარმომადგენელთა, რომელთაც თავისი ცხოვრება უკვე მოუშამაათ, ვიდრე შარდადობის შემლახველი კამათობა, რომელიც ნახევარს შრომინების გაზეთებისსა ღიტყვების ძალად და ღონედ მახნიათ. ჩვენი სურვილი ეს არის, რომ გაზეთი ჩვენი საზოგადოების გონიერ ნაწილის ორგანო იყოს, და ამ საზოგადოებაზე-ვი ჩვენ უფრო გარგის აზრისანი ვართ, ვიძრე ისინი, რომელნიც თავის მკითხველთა გაჭთობას ძამლებას ძამგელაობითა სტდილობენ. ჩვენ ისა გვსურს, რომ ჩვენის შრომამით განცხორებულად სიტყვების სრულად და მისლად მოხლა-ვი არ გამოვიწვიოთ, არამედ განცხორებულად აზრი აღვძრათ, განცხორებულად საქმე, და ამისათვის-ვი, ჩვენის ფიქრით, საჭიროისა მარჯველად აღნიშნოთ ის მახლობელი იდეალები, რომელსაც უნდა ეტანებოდეს საუვეთესო ნაწილი საზოგადოებისა ყოველ დღიურ, პრაქტიკულ მოღვაწეობის დროს.

ამ უგანსკელს სიტყვებს იმიტომ ვამბობთ, რომ გაზეთი, ბუნებით, ჩვენის აზრით, განუკლებულ აზრთა გასავრცელებელ კათედრებას ვერ გასწევს, არამედ უზრუნველდებით და გულდადებით უნდა უგდოს ურთი საზოგადოების მაჟის ტემას და ყოველი ცვლილება მაჟისა აღნიშნოს, თუ ამასთან ყოველთვის შეიძლებს საერთო

სურვილის გაგებას, გამოსთქვამს და აღნიშნავს იმის აზრსა და მნიშვნელობას, საერთო საკეთილდღეო გზის ჩვენებას შეიძლება, მაშინ თავისი მოვალეობა, ჩვენის აზრით, სრულად მოხდელი ექნება.

შემოა იტად კეთილი აზრი არის წარმოთქმული ახალი რედაქციისაგან. ღმერთმან ინებოს, რომ ყველა ეს დაპირება და სიტყვები საქმედ ქცეულიყოს...

ჩამდხ წელში ჩვენში სასწავლებლის წესდება შეიცვალა, მასწავლებლებს ჯამაგირები მოუმატეს და რიგიანი მასწავლებლები უნდა მოენახათ. მაგრამ კარგა ხანამდის ისევ ძველი მასწავლებლები დასტოვეს, რომელთაც დიდი ჯამაგირები დაენიშნათ. სწავლების საქმე წინ არ წაწეულა, ვიდრემდის ძველი მასწავლებლები სულ არ იქმნენ დათხოვნილნი. თუ «Новое Обоврѣние»-ს რედაქციამ თავიდან არ მოიშორა ის ზოგიერთი ცრუებუნტელა თანამშრომლები და რეპორტერები, რომელთაც სიმართლე ერთ კიტრზედ მტრად არ უღირს და რომელნიც კალამს არ გაანძრევენ, თუ მათ პირადი ანგარიშები არ აძიულებს თავის მოპირდაპირეთა წინააღმდეგ სიტყვის წერას და ბეზღობას, ისე «Новое Обоврѣние» რიგიან სახელს და საზოგადოების ნდობას ვერ დაიმსახურებს...

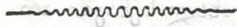
გურია-სამეგრელოს ეპარქიის კათედრის სამუდამო ადგილი.

ამას წინედ გურიის თავად-აზნაურობამ თხოვნა შეიტანა უწმიდეს სინოდში და ითხოვა, რომ გურია-სამეგრელოს ეპარქიის კათედრა გადაეტანათ გურიის ერთ-ერთ სამუდამო ადგილს. სამეგრელოს თავად-აზნაურებმაც ასეთივე თხოვნა შეიტანეს უწმიდეს სინოდში და ითხოვეს, რომ აღნიშნული ეპარქიის კათედრა ფოთიდან გადამოეტანათ ან ახალ-სენაკში და ან მარტვილში. ამავ დროს ლერწუმის მაზრის სამღვდელოებამ სთხოვა უწმიდეს სინოდს, რომ ხსენებული მაზრა ისევ იმერეთის ეპარქიისათვის მიეწერათ. ყველა ამ თხოვნების შესახებ უწმიდესმა სინოდმა ცნობა და თავის აზრი მოსთხოვა საქართველოს ექსარხოსს, მთავარ-ეპისკოპოსს პალლადის. მის

მაღალ ყოვლად უსამღვდელოესობას საქარ. ექსარხოსს პალლადის ამ საგნის შესახებ შემდეგი მოხსენება გაუგზავნია უწმიდესი სინოდისათვის: «ქალაქი ფოთი არის დასამხარი ადგილი როგორც გზებით, ისე ეპისკოპოსის საცხოვრებელი ბინით და აქედგან კათედრის გადატანა ოზურგეთში, ახალ-სენაკში ანუ მარტვილში მოითხოვს უბრალო ხარჯს და მასთან არც მოსახერხებელია, მით უმეტეს რომ არც ოზურგეთში და არც ახალ-სენაკში არ მოიპოვება შესაფერი შენობა არც ეპისკოპოსისათვის და არც მისი კრებულისათვის და მასთან ახალ-სენაკში არ იმექონება არც შესაფერი ეკლესია მღვდელმთავრის მსახურებისათვის. ქუთაისის გუბერნიის მაზრების იმერეთის და სამეგრელოს ეპარქიების შორის დანაწილება, რომელიც 1885 წელში უმადლესად დამტკიცდა, უფრო მოსახერხებელი და სახელდახელოა ადგილობრით ეპარქიის მთავრობასთან მისასვლელ მოსასვლელად და მაზრების ასეთ დანაწილებას ამ ექვსი წლის განმავლობაში შეეთვისენ მცხოვრებნიც და მასთან დადგინდა უფრო სწორი დამოკიდებულება სამღვდელოებსა, სამწყსოსა და ადგილობრით ეპარქიის მთავრობის შორის, ხოლო საეკლესიო საბუთები უფრო სწორედ და კანონიერად დგინდებიანო. ამ მაზრების ხელახალი დანაწილება, უეჭველია, გამოიწვევს ზოგიერთ ახალ დაბრკოლებათ, როგორც მიმოსვლის, ისე საეკლესიო საბუთების წარმოების და წარდგენის დროს და ყოველივე ეს დაბრკოლებს საქმის წარმოებას; გარდა ამის ლერწუმის მაზრის იმერეთის ეპარქიაში შერიცხვა მოუხერხებელია, რადგან ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელი უკვე სავსეა მოწაფეებით და ლერწუმის მაზრის იმერეთის ეპარქიაში შერიცხვით ამ სასწავლებლის მოწაფეების რიცხვი იმატებს და სასწავლებლის შენობა მათ ვერ დაიტევს“. უწმინოდს მოუსმენია მისი ყოვლად უსამღვდელოესობის საქართველოს ექსარხოსის ამგვარი მოხსენება და, როგორც დღეს გაზეთები გვაცნობებენ, დაუდგენია: «გურია-სამეგრელოს თავად-აზნაურთა და ლერწუმის მაზრის სამღვდელოების თხოვნები დარჩეს უყურადღებოდ». ამ საგნის შესახებ გავგზავნოს უკაზი ქუთაისის გუ-

ბერნიის სამმართველოს გამოსაცხადებლად გუ-
რია-სამეგრელოს თავად-აზნაურთათვის.

ამ სახით მისი მაღალ ყოვლად უსამდევდე-
ლოესობის საქართველოს ექსარხოსის, მთავარ-
ეპისკოპოსის პაფლადის მოხსენების და უწმი-
დესი სინოდის განჩინების ძალით გურია-სამეგრე-
ლოის ეპარქიის კათედრა სამუდამოდ რჩება
ისევ ქაღალქ ფოთში.

**სოფლის მღვდლის მოგონებებიან მაღალ
ყოვლად უსაღვდლომის კანონს და სარანაჰის
მთავარ - ეპისკოპოსზე.**

ბენზის ეპარქიალურ უწყებებში დაბეჭდილია ერთი
სოფლის მღვდლის მოკონება, რომელშიც ცხადად იხა-
ტება მთავარ-ეპისკოპოსის ვარლამის ვინაობა და მღ-
ვანობა. აი რას ამბობს ეს მღვდელი: «ვარლამი უგე-
ლას სასტიკ კაცად მიიჩნდა, მაგრამ ეს ტყუილია. მათი
მეუფება მეტის-მეტე მოწვეულ იყო. მერმოდ-და-ათე
წლის სოფლის სამღვდლოება გაუნათლებელი იყო.
როცა მისი მაღალ ყოვლად უსამდევდლოესობა ვარლამი
დაინიშნა ბენზის ეპარქიის კათედრაზე, იგი მაშინვე
შეუდგა მისდამი წმინტული სამღვდლოების განათლე-
ბას. როცა ეპარქიის დასასჯელად დადიოდა, მათი მეუ-
ფება ცდიდა ეკლესიის უგელა გრებულს. მათ, რომელ-
ნიც წამე უცოდინარობას გამოიჩენდენ თავიანთ სამსა-
ხურის შესახებ, შტრაფებდა ფულით ეპარქიალური სამ-
ზრუნველობის სასარგებლოდ. სამღვდლოებამ სკინოდ
დაინახა მოპოვება კატეხიზმო, დოღმაცია, ისტო-
რია და სხვა სახელმძღვანელო წიგნები. როგორც მთა-
ვარ-დაიკანად ხელდასმის ისე მღვდლად გურთხევის
დროს უგელას ეგზამენი უნდა დაეჭინა. სწორედ ამ ეგ-
ზამენების გამო უწოდეს მათ მეუფებს ვარლამს სას-
ტიკი.

მაგრამ ის, როგორც ზევით ვსთქვი, სრულებით
სასტიკი კაცი არ ყოფილა, პირიქით მათი მეუფება მე-
ტის-მეტე მოწვეულ იყო. მათ მეუფებას განსაკუთრებით
უგვარდა თეთრი სამღვდლოება. ერთხელ ეგზამენზე
მათმა მეუფებამ მასწავლებლებს უამბო ერთი შემთხვევა.
ჩვენ, მოწაფეები უნდა გუგავდით.—ერთხელ ვილაცხა
(ბიჭი დამაიწუდა) შემამულემ, ბრძინა მღვდელ-მთავარმა,
შემასწინა რომდენიმე ნაკერი მაუდი, რომ ჩემი მე-

ლობლებისათვის ტანისამოსი შეეკერათ. მე გუბრძინე
ეკონომს ამ შეწირულების მიღება, მაგრამ მაშინვე მიე-
ხედი შემომწირველის განზრახვას. ტანისამოსის შეკერ-
ვის დროც მოვიდა. ეკონომმა მომხსენა, რომ მაუდი
მზად არის. მაგრამ მე გუბრძინე, შემწირული მაუდი
არ ეხმარათ, არამედ სხვა მაუდი ყვიდნათ და შეეკერათ.
რომდენიმე თვის შემდეგ მაუდის შემწირველისგან მე
მივიღე წერილი, რომელიც მომიტანა მისმა მოსამსახუ-
რემ. ამ წერილში ხსენებული შემამულე მთხვავდა, რომ
მე მისი სოფლის მღვდელი გადამეყვანა სხვა ადგილს,
აი რა ყოფილიყო მაუდის შეწირვის მიზეზი! მე მა-
შინვე გუბრძინე ეკონომს, რომ ამ შემამულესთვის და-
ებრუნება მისი მაუდი მისავე მოსამსახურის ხელით.
შემდეგ მე დავიბარე მღვდელი და მისგან შევიტყე საქ-
მის გარემოება და, რადგან იგი არაფერში დამნაშავე
არ იყო, ისევ თავის ადგილზე დავსტოვე.

ერთხელ მაღალ ყოვლად სამღვდლოემ ვარლამმა
აგურთხა ერთი სოფლის ეკლესია, რომელიც აღაშენა
ერთმა შემამულე ქალმა. როცა სადილად დასხდენ, მათ
მეუფებას მღვდელ გაუგვირდა, რომ მისი მეუფების თა-
ნამწირველთაგან არავინ არ იყო მიწვეული სადილზე,
გარდა მ. მელახისა, რომელიც თან ახლდა მათ მეუ-
ფებას.—ეს რას ნიშნავს? ჭკობა მათმა მეუფებამ მას-
შინძელს.—გითიქრე, რომ თქვენი მეუფება დამტირებად
მიიღებდა სოფლის მღვდლებთან ერთად ჰურის მიერთე-
ვას. ამ სიტყვებმა მეტად გააფურა მათი მეუფება.—
უფლის ტრამპეზზედ ჩემთვის დამტირება არ არის, როცა
მათთან ერთად მივიღებ ქრისტეს სახსლსა და ხორცსა,
და ნუ თუ შემამულის სტოლზე ჩემთვის ე დამტირება
იქმნება: მიმხარით, რისთვის მასწავნიეთ ასე სასტიკად
მე მოხუცებულს, რომელმაც შრომა მავადე და ვაგურ-
თხე თქვენგან აღშენებული ეკლესია. დემრთმა დამიფა-
რეს, რომ ეს ჩავიდინო. და დასამტირებლად იმისა,
რომ მე დამტირებად არ მიმანია ჰურის ჭამა ჩემ თანა-
მომტებთან, რომელნიც ძლიან მტირე რამეთო განსხვავ-
დებიან მღვდელ-მთავრისგან, მე მივიდვიარ ჰურის საჭმე-
ლად მრველის მღვდელთან. მათი მეუფება წაბრძინდა,
თუმცა მასშინძელი ქალი მზად იყო მოეწვია უგელა
მღვდლები.

მათი მეუფება ვარლამი წამთარში ხშირად დასე-
ინობდა ხელმე ქალაქში მარხილით. კვირა დღე იყო.
როცა მათი მეუფება მიუახლოვდა თავის სასახლის აი-
ვანს, ბნელოდა, ყოვლად სამღვდლოემ შენიშნა ვილაცხა
მთურალი კაცი, თოვლზე მწოლარე. ეს იყო მღვდელ-

მთავრის მგალობელი ვ. ოს, შე სამაგულა, წამოხსოვდა მღვდელ-მთავრმა და უბრძანა წაუყვანათ ვ. დილათ სე-
 მინარის ინსპექტორი გამოეცხადა უკუღად სამღვდელ-
 ღოს და მოახსენა, რომ სემინარიაში ურველივე წესა-
 რად არისო. მ. ინსპექტორმა მიიღო ფიცსული შე-
 ნიშნა, რომ ხსენებულ მგალობელი მათმა მეუფებამ
 გუშინ მთვრალი ნახა. და უბრძანა ინსპექტორს, რომ
 სამაგალითად დაესწათ ვ. სემინარიაში სამმართველომ
 მამონი დადგონა უურნალო, რომლის ძალით უნდა გა-
 შიკრიტხათ ვ. ცუდი ურთქტეკით. ბოლოს უურნალო
 წარუდგინეს მის მეუფებას დასამტკიცებლად. მაგრამ
 მღვდელ-მთავრს საწყენად დაუჩნა ასეთი სამაგალითო
 დასწა.—მეწითის ცუდი ურთქტეკით გამოერიტხვა შე-
 უძლია ჩემს მეტრეს, რომ უფლება ჰქონდეს, ბრძანა
 მღვდელ-მთავრმა. ეს ბრძინება კი არა სისულელაა.
 ეს სიგვილია და არა დასწა. ზნეობით დაცემული უნდა
 გასწორდეთ—აი რა არის თქვენი მოკლეობა, უბრძანა
 ურველად სამღვდელად ინსპექტორს:—საჭიროა გასწო-
 რთ გაცი, უნდა გასწორდეთ გაბრუნდებულნი სე. და
 მხოლოდ მამონ იქმნებით მენი ზეცისანი. საჭირო შე-
 იქმნა უურნალოს შეტევა. ასაღს უურნალო დადგინდ
 იქმნა: დამნაშავე ჩამოტარებულ იქმნეს სემინარიაში შვი-
 ლა კლასებში, წაითხულ იქმნეს მისი დამნაშაობა და
 დაეკანა 5—10 წებული. ეს დადგინდობა დამტკიცა
 მათმა მეუფებამ და სისრულეშიაღ მოკვდა.

ერთხელ მღვდელ-მთავრის მისაღებ ოთახში შევი-
 და რჩი გლეხი.—რ გინდათ? ეკითხება მათ მღვდელ-
 მთავარი.—საჩივარი გვაქვს ჩვენ ხუტესზედ (Попъ) და
 მიატოვეს საჩივარი.—რომელ ხუტესს უჩივით? მწუ-
 ლებელთ ხუტესს? მართლ მადიდებელი ხუტები არ არიან,
 არამედ მღვდლები. რას უჩივით?—იმას, რომ ის მეუღბ
 გვაგინებს, ქვეყნის-მჭამლებს გვაბსის. მე ერთხელ ბ-
 ზარში ქუდი მომხდა თავიდან და მიწაზე დაჭრა.—
 აღბად შენ თავი არ დაგიკრავს მისთვის?—ჰკითხა ურ-
 ლად სამღვდელად.—თავს რად დაუგრავდი, რაღა ჩვენ
 და მას მტერობა გვაქვს ერთმანეთში.—მტერობა
 ვაქვსთ თქვენ იმასთან!—ახლავე წადით და შეუჩივ-
 დით მასს, რაგორც სულთქ მამას. გლეხებმა უარი
 სთქვეს შერიგებაზე.—ესლა მეც ვხედავ, ბრძანა მღვდელ-
 მთავრმა, რომ მღვდელს კანონიერად უწოდებია თქვენ-

თვის ქვეყნის-მჭამლები. თქვენ მოუხეშელი ქვეყნის
 მჭამლები უფილხართ, თქვენ მთავრ-გმამკრახსაც არ
 უგონებთ. და მთავრ-გმამკრახსაც რომ სცნობდნენ
 თქვენს სოფელში, იმასაც რამე უსამიგნებას მიაყენებ-
 დით, რაგორც უშვრებით თქვენს მღვდელს. გლეხები
 ვიდრე უარზე იდგნენ, ამბობდენ, რომ ჩვენ გვცნობენა
 უბრძანად უკან დაბრუნება. ხუტესი მამონ სულ აკვირებ-
 სო.—თქვენ რომ ქვეყნის არ შეტრცხვსთ, განა მეც
 იმითმ უნდა დავიჭირო თქვენი მხარე? დავიკრებით
 აქედან!—გლეხები არ მიდიან. მღვდელ-მთავარი მე-
 ტის-მეტად გაცეცხლდა, მან ესრელა გლეხებს მათი
 საჩივარი, შევიდა თავის მასსველებელს ოთახში და
 უბრძანა მოსამსახურეს, რომ გლეხები ზოლიცაში გა-
 ებზანა, ანუ იქ მოემო ზოლიცის მასამსახურე.

მღვდელ-მთავრს ჰყავდა რჩი მამწული,—ერთი
 სწავლებდა ოთხ-კლასიან სასულთქო სასწავლებელში,
 მეორე კი სემინარიაში. ერთხელ ერთმა გლეხმა თხკ-
 ნა მიატოვა მღვდელ-მთავრს და სთხკა, რათა მათ
 მეუფებას ნება მიეცა მისთვის ჯვარის წერისა, ვიდრემ-
 დის სწულ-წილგანი შეიქმნებოდა. გლეხს არ უნდოდა
 ეცადა დილაზე, რაღა მათი მეუფება გადმეცემდა ხელმე
 ქაღაღებს რეზოლიუციით. ვადაცამ ასწავლა გლეხს,
 რომ ის მიქტეულიყო მღვდელ-მთავრის მამწულისადმი,
 რომელსაც ავიღად შექმლო მოენახა მისი თხკენა რე-
 ზოლიუციით და მიეცა გლეხისათვის. გლეხმა ამ საჭი-
 სათვის მღვდელ-მთავრის მამწულს მისცა რჩი აზარო.
 სწორედ სამაგულა მიიღო მან ამ ფულისათვის. მათმა
 მეუფებამ რაგორცად შეიტყო თავის მამწულის მძქ-
 მეღება, მატინინა მოსამსახურეს წებული და სამაგ-
 ლითად გაწკებლა რქრს მოუვარე ფილხსოფოსი.

მათ მეუფებას არ უყვარდა ჯამუშობა: ეს უწავდა
 ბლადჩინებმა იცოდნენ და მოწოდებულნი იყვნენ, რომ
 მღვდელ-მთავრს მათთვის ჯამუშო არ ეწოდებია.

პასუხი ქართლოსის ძმს.

(ჩვენი საღმრთო და საეკლესიო წიგნების მდგომარეობის მოკლე მიმოხილვისგამო).

ამას წინედ ჩვენი გამოცემის ერთ ნომერში დავბეჭდეთ მწარე ფიქრები, რომელშიაც აღენიშნეთ ეხლანდელი დროის ზოგიერთი სამწუხარო მოვლენანი. სხვათა შორის გამოვსთქვით ჩვენი მწუხარება ეხლანდელი დროის ზოგიერთ ფარისეველ ლიტურატორებზედ, რომელნიც სიტყვით რომ ასე ამბობენ და ქადაგებენ, საქმით სულ სხვანაირად იქცევიან. შევლაზედ სამწუხაროდ ის მივიჩნიეთ, რომ ფრანგები და სომხები გავიჩნდნენ გზის მაჩვენებლად მართლ-მადიდებელი სარწმუნოების გაერთიანების საქმეში. ერთი სომეხ-ფრანგი ყმაწვილი (მართლა მცირე წლოვანი კი არაღის გეგანოს, მოხუცებულიცაა) გამოდგა და დავიწყო ქადაგება იმაზედ, რომ ეხლად შემოერთებულ ბათუმისა და ქარსის მცხოვრებ გამაჰმადიანებულ ქართველთა შორის ქრისტიანობის გაერთიანებაზედ ხმა არ ამოვიღოთ. ისინი ბევრად სჯობს თათრებად დარჩენო, ჩვენ მხოლოდ წინამძღოლების აღრჩევის ნება უნდა მივსცეთ მათ და სხვა საქირო არა არის რაო.

ამ ყმაწვილს გულში მოხვდა ჩვენი სიტყვები, რომელნიც მწარე ფიქრებში გამოითქვა და მის შემდეგ ძილი აღარ მოსვლია. აღძრულ საგნის შესახებ სათქმელი არა ჰქონდა-რა და ორი თვე თითქმის იმაზე ჰფიქრობდა, თუ როგორ გადაეხადა ჩვენთვის ვალი. ღიდი ფიქრის შემდეგ აიღო ხელში კალამი და დასწერა სტატია მოკლე მიმოხილვა ჩვენის საღმრთო და საეკლესიო წიგნების მდგომარეობასა. ეს სტატია თითქმის «ივერიის» ათ ნომერში გააქიანურა და თავი მოაბეზრა მკითხველებს თავის წილადობილობით, სანამ ამ გაუთავებელ და ძლიერ დანაცობრებულს სტატიას გაათავებდა ავტორი. ჩვენ ესთხოვეთ ხსენებული სტატიის ავტორს, თუ რაიმე სიმართლე მიუძღოდა მას აღძრული კითხვისამებრ ჩვენს შესახებ, პირ-ბადე ჩამოეხსნა და საზოგადოებას აშკარად ჩვენებოდა. საქირო იყო, შეეტყო საზოგადოებას, თუ ვისთან გვაქვს საქმე, მაგრამ ამ ჯურის მწერლები თავის ეინაობის გამოჩენას ისე ერიდებიან, როგორც ერთი არსება სინათლეს...

ნაცულად იმისა, რომ ეს ჩვენი საღმრთო და საეკლესიო წიგნებზედ მზრუნველი გამომმდარიყო და საზოგადოებისათვის ექთვა: აი მე ვახლოვარ ესადა-ეს, რომელსაც გული შემტკივა საკეთილო საქმეზე და წინააღმდეგი ვარ დ. ლამაზიძისაო, დიდის ვაბედვით და დიდის შიშით თავის ბოლო სტატიას მოაწერა ქართლოსისძე.

რისი ეშინია ბ. ქართლოსისძეს, რომ ღობეს ეფარება? რომ ის თავისი უფროსის შესახებ სწერდეს რამეს, ან ჩვენთან რაიმე დამოკიდებულება ჰქონდეს, მაშინ ეპატიება დამალვა და თავისი ეინაობის დაფარვა, თორემ აღძრული კითხვის შესახებ წერა და ლაპარაკი არც საშიშია და არც სასიარტხო. ავტორი, როგორც ეტყობა, ძლიერ გამსჭვალულია სომხურ-ფრანგულ და იეზუიტური მიმართულებით და ალბად ამისი ეშინია. ჩვენთვის საკმაო იყო ამ ბატონის ეინაობის გამოცხადება, მაშინ თვითონ მკითხველი მიხედებოდა, თუ რა შვილ მზრუნველთან გვაქვს საქმე, მაგრამ ქართლოსისძემ სიბნელეს მიაშურა.

ქართლოსის ძეთ კი არა ადამის ძეთაც რომ მოეწერა ხელი ჩვენს მოკამათეს, მასს მაინც ძლიერ კარგათ ეიცნობთ, მაგრამ რადგან მასს ასე მეტისმეტად ეშინია თავისი ეინაობის გამოცხადებისა, დეე, ბნელეთმა დაჰფაროს იგი, ჩვენი საქმეა დავამტკიცოთ მხოლოდ ბ. ქართლოსისძის იეზუიტური და უსინილისო საქციელი შესახებ ჭეშმარიტების გამოაშკარაებისა. ჩვენი საქმეა დავამტკიცოთ საზოგადოებას, რომ ქართლოსისძემ ჯერ კიდევ არ იცის, თუ რა გაჭირებულ მდგომარეობაში არის ჩვენი საღმრთო და საეკლესიო წიგნების ბეჭდის საქმე ჩვენში დღეს. ქართლოსისძემ მაუთხრა საზოგადოებას მოკლე მიმოხილვა საღმრთო და საეკლესიო წიგნების მდგომარეობისა, რომლის შესახებ ცნობები, როგორც თვითონ აღიარებს, შეუყრებია სხვა-და-სხვა წერილებიდან და წიგნებიდან, ბოლოს საყვედური უძღვნა საქართველოს სამღვდელთა, რომ წიგნების ბეჭდის საქმე რიგიანად ვერ მოუწყვია, დაძტიცა, რომ ამ წიგნების ბეჭდვა უმჯობესია ოფილისში იყოს, ბოლოს ნათლიაობის გრძობით გატაცებულმა მოინდომა ერთი ნათლი-მამის ძველი სტამბის გასაღება სასინოდო კანტორაზედ და ამით ვაათავა საქმე. შეუდგეთ ქართლოსისძის სიტყვების განხილვას და ცხადათ დავინახათ მისს ცილის წამებას ჩვენს შესა-

ხებ და მისგან ჩვენში საეკლესიო წიგნების ბეჭედის საქმის უცოდინარობას და გაუგებლობას. ჩვენ, რასაკვირველია, არ შეგვხვებოდა იმ საბუთებს, რაც გადმოწერა მან სტამბების დაარსებაზედ სხვა-და-სხვა ადგილას, ბრიტანიის წიგნის გამაერცვლებელი საზოგადოების დაარსებაზე და მოქმედებაზედ და სხვა ამის თანა გარეშე საგნებზე, რომელიც ყველას შეეძლო წაეკითხა იმ წიგნებში, რომლებიდანაც ბ. მართლოსისძემ გადმოწერა ეს ცნობები. მოვიყვანთ მხოლოდ შემდეგ ადგილს:

რამდენადაც ამ საქმის კითხვა ვიცით და შეგვიტყუა, ბრიტანიის საზოგადოება ამაში სრულყოფილ უმანკა და თავის მოკვლეობის პატიოსნად აღმასრულებელი. მხოლოდ ჩვენი უგიტობა და უგულმართობა უკვლავ სასარგებლო შრომაში არის ჩვენი დამღუბავი და სელის შემშლელი. ბრიტანიის საზოგადოებამ, როგორც გაგვიგია, მესამე წლებში მიმართა თბილისში ერთს ნასწავლს და ქართულ-რუსულ ბეჭდულ-ლათინურ და ებრაულ ენების მტკიცე სასულიერო კაცს და სთხოვა, რათა მიეღო შრომა და ქართული დაბადება ადგილ-გასაკებ ენაზე გადაეღო. ვიდრე ამისთანა შრომათვის აღნიშნულმა საზოგადოებამ აღუთქვა თურმე 10,000 მან., მაგრამ ამ მოძღვარმა არც თვით იტვირთა ესეთი მძიმე საქმე და არც თავის თანამოძმეთა განუზიარა ეს საზოგადოება ამბავი. რა მოსაზრებით ხელმძღვანელობდა აღნიშნული სასულიერო კაცი, რომ ბრიტანიის საზოგადოების წინადადება ასე უუგონოდ დასტოვა? («ივერია» № 82 1891 წ.).

მართლოსისძემ რომ საქმის გარემოება კარგად იცოდეს, არასოდეს ამას არ იტყოდა. რა უფლება ჰქონდა ბრიტანიის საზოგადოებას ერთ ვიღაც მღვდლისაგან მოეთხოვა, თუ გინდა ამ მღვდელს ჩამოთვლილ ენებს გარდა ჩინური და იაპონური ენებიც სცოდნოდა ზედმიწევნით, რომ ჩვენი დაბადება თავისებურად გადაეთარგმნა? ასე წაღმა-უყუღმა რომ სხვა-და-სხვა მღვდლებისათვის ეთარგმნებოდა ჩვენი დაბადება, დღეს იმის სიტყვებს უმიჯნავლი თუ მიხედვბოდა, თორემ სხვა თავსა და ბოლოს ვეღარ გაუგებდა... მთელი დაბადების გასწორება და გასაგებ ენაზედ გადაკეთება ერთი მღვდლის საქმე კი არ არის, მთელი კომისიისა, რომელიც აღნიშნული და დამტკიცებული უნდა იქმნეს უმაღლესი ბრძანებით და არა ვიღაც ბრიტანიის და პროტესტანტების სა-

ზოგადოების დანიშნით... სრულებით არ ესმის ბრიტანიის საზოგადოების მიმართულება მართლოსისძეს. ბრიტანიის საზოგადოება ერთის მხრით კეთილ საქმესა შეება, რომ საღმრთო წიგნებს ავრცელებს, მაგრამ ამავე დროს სულით და გულით არა თანაუგრძნობს ჩვენი საეკლესიო წიგნების გავრცელებას. მართლოსისძემ არ იცის ეს დაწვლილებით და უკვირს. უკვირს, თუ რატომ არ აღასრულა ზემოდ ხსენებული მღვდელმა ბრიტანიის საზოგადოების წინადადება და რატომ არ მიიღო 10,000 მანეთი, ან შეიძლება იცის, მაგრამ თვითონაც ამ მიმართულების ბრძანდება!...

საკვიროდ ვრბობთ «ივერიიდან» ადგილ ადგილ მოვიყვანათ დაწვლილებით მართლოსის ძისაგან ნათქვამი აშკარა ცილის წამება ჩვენ შესახებ.

ესხანდელმა შეითხველა საზოგადოებამაც გარკვეუწის, რომ ამ ყამად ეს საქმე არის ახალი და თრიად საუურადღებო ამბავი. ახლა სალაზარკო და განსახილველი ის საგანი, თუ სად უფრო შეიძლება უგუთესად და ჩვენის კვლევისათვის სასარგებლოდ მოკვწოვს აღნიშნულ წიგნთა ბეჭდვის საქმე—თბილისში თუ მსკვლეში?

აღბად მართლოსისძეს აქამდის სძინებია და ამიტომ ეს კითხვა ახალ კითხვად ჩაუთვლია. ამ კითხვაზედ ბევრი იღვირეს და ბევრიც სწერეს არა მარტო გუშინ და გუშინ წინ, არამედ 1863 წლიდან, მაგრამ მაინც რიგიანად ვერ მოაწყვეს ჩვენი საეკლესიო წიგნების ბეჭდვის საქმე.

თუმცა თითოეული კეთილ-განაიკი შეითხველი თავისთავად მიხედება, თუ ვითარა ადგილი უნდა გვირჩეს თბილსს, როგორც საქართველოს დედა ქალაქს, ქართულ საეკლესიო წიგნთა ბეჭდვის საქმეში, მაგრამ ზოგს-კი ჩვენს დროსად დიდი იმედი აქვს მსკვლეისა და მის გარეშე ვერ წარმოუდგენია ჩვენის საეკლესიო წიგნების გაუმჯობესება და გააფუბა. მწერლობაში ამ აზრის მომხრეობა ანუ უკეთ მეთაურება ეკუთვნის დეკ. დ. დამბაშიძეს.

მრავალჯერ შეგვხვდებოდა დედა და მსჯელობა ზოგიერთ გონება დაჩლუნგებულ პირებთან, რომელნიც ჩვენს წინააღმდეგ აღჭურვილან აშკარა და უსინილისო ცილის წამებით, პირად ანგარიშებით და შურით. ძველა ამ გონება დაჩლუნგებული პირების ცილის წამებას ბევრად გადაეპარება მართლოსის

ძისაგან ზემოდ მოყვანილი ცილის წამება არავითარი დამამტკიცებელი საბუთი ამ ცილის წამებისა მართლოლის ძეს არ მოეძებნა, გარდა თავის გაპრუყელეული ცარიელი სიტყვებისა.

ამისათვის ჩვენ მოვალეობად ვჩანთ, გაგანთთ მკითხველს ამ გვამის მოღვაწეობა ჩვენის საგნის შესახებ იმდენად, რამდენად ჩვენი მოვალეობა გვაძლევს ამის მასალას.

ძლიერ კარგია, მაგრამ ეს სიტყვება მშვენიერად არიან შეკავშირული იესუიტური მართლოლის ძის მოხერხებით. აბა ენახოთ რა საბუთებს გვიჩვენებს ავტორი თავისი აშკარა ცილის წამების დასამტკიცებლად.

დკ. დ. ლამაშიძეს მართლ გუშინდლიდამ არ მიუჭტეკავ თავისი უწინდლება ჩვენ მაქ განსახალკეულს საგნისთვის. «დიდი ხანია, სწავს იგა, რაც მაუჭტეკით ჩვენი უწინდლება ამ დიდ-მნიშვნელოვანს საქმეს და განვიზრახეთ, რათაც გა შევიძლებთ, შევიწეობა აღმოგუზინოთ საეკლესიო ღვთის მსახურების წიგნთა ბეჭდვას ჩვენში» (ПастырЬ 1889 წ. № 14).

სიტყვა რათაც განგებ აქვს უკუღმართად ნათარგმნი მართლოლისძეს. ღედანში არის რამდენათაც შევიძლებთ.

რის დასამტკიცებლად მოიყვანა ეს ჩვენგან დაწერილი სიტყვები მართლოლის ძემ? ღილი გამოაყრუებული და გონება დაზღუნებულთი უნდა იყოს კაცო, ვერ მიხვდეს, რომ ჩვენი სიტყვები იმას ამტკიცებენ, რომ ჩვენ გვსურს დავეხმაროთ წიგნების ბეჭდვას ჩვენ ში და არა მოსკოვში.

დკ. დ. ლამაშიძემ თავის საგნის შესახებ გამოკეპათა კრთს «Новое Обозрѣние»-ს თანამშრომელს, სსკათა შორის, ამაყად წარმოსტეკა: «აღნიშნულმა თანამშრომელმა სრულებით არასფერი იცის ჩვენის საეკლესიო წიგნების ბეჭდვის შესახებ»-ო (მწეპ-სი) № 5 1891 წ.).

ამას მართლს ამბობს მართლოლის ძე. ჩვენ-დაწერილი სტატიებიდამ ამოკრიბა ცნობები ხონელმა ღე დაიწყო საეკლესიო წიგნების ბეჭდვის ისტორიაზედ წერა, თორემ მას ამ საქმის არა გავეგება-რა-ხონელს ამისთანა საგნების შესახებ წერა ისე ადვილი ჰქონია, როგორც საადვილოდ მიაჩნია გაზეთებისათვის სხვა-და-სხვა დღიური ამბების შეკრება, რომელნიც ხშირად ნახვერობით სიმართლეს არიან მოკლებულნი.

ამის შემდეგ მართლოლის ძე მოიყვანს ჩვენი ერცელი სტატიებიდამ ორ-სამიოდე საინტერესო სიტყვას და წინადადებათა, საჩგებლობს კორრექტურული შეცდომებით და უჭკაკებს მკითხველეს ჩვენს უტოდინარობას აღმრული კითხვის შესახებ. შეცდომით გაშვებულთა, რომ წიგნების საბეჭდავი სტამბა გაიმართა მუთათისში მგჩიდმეტე საუტუნეშო. მსევე სტატია ქართულად არის დაბეჭდილთა, რომელშიაც არის ნათქვამი, რომ სტამბა საეკლესიო წიგნების საბეჭდავად გაიმართა მუთათისში XVIII საუტუნეში და არა მე-XVII-შიო. (იხილე «მწეპსი» 1890 წ.).

(შეიძგე იქნება).

ღვთის სამხართალი.

(რუსულიდან).

მაქსიმე—გვარად ბურჩენკო თავის სოფელში ღირსეულ და ღვთის მოშიშ კაცად ითვლებოდა. მველანი ღიდის ხათრით და პატრის-ცემით ეყრობოდენ მასს და, რადგანაც ის ღვთის მოყვარე კაცი იყო, ამიტომ სოფელელებმა აირჩიეს ის ეკლესიის მნათედ. მაქსიმემ ამ ხელობაშიდ გაატარა თითქმის ათი წელიწადი და დამსახურა მრევლის პატრის-ცემა და სიყვარული. შესავალ-გისავლის წიგნების ანგარიშს ყოველთვის წესერად აწარმოებდა. არ შეიძლებოდა ერთი კაბიკი დაჰკლებოდა ანგარაში. საეკლესიო ფულეები მას ეკლესიის საკუთრებად მიაჩნდა და ამიტომ, რაც უნდა საქმე გასჭარებოდა, ის საეკლესიო ფულს არც სხვას ასესხებდა და არც თუითონ წაიღებდა ეკლესიიდან სესხად. მღვდელს და მთულს მრევლს ღიდი ნდობა ჰქონდა მაქსიმესი ყოველ საქმეში და ძლიერ მოსწონდათ მისი, მართლდაც მშვიდი და კეთილი ხასიათი და ყოფაქცევა. ხშირად მღვდელი, მამა პეტრე, იხატეებდა მაქსიმეს თავის სახლში და ორიენი ერთად ატარებდენ ღროს ღვთის სასიამოვნო საუბარში.

მართხელ მაქსიმე ძალიან ავად გახდა. იკი უჭრავად ეგლო მთელ ორ თთვეს ღოგინში. შინაურებმა დაჰკარგეს მაქსიმეს მორჩინის იმელი, მოუწოდეს მღვდელს და მიადებინეს ავად-მყოფს წმ. საი-

დუმლო ზიარება; ზეთიც კი უკუთხეს, მაგრამ მაქსიმე არ მომკვდარა. სწევს საცოდავი მაქსიმე ლოგინში, არც ჰკედება და არც რჩება. სწორედ გასკირდა საქმე. მაქსიმე ლოცვილობს და ევედრება ლმერთს: ბოლოს მან ლმერთს აღთქმა მისცა, თუ მოვრჩები, მთელი ჩემი სიცოცხლე შენ შემოგწირო— ჩემს საცხოვრებელს ჩემს შვილს გადაესცემ და მე დავოწყებ მოწყალეების მოკრებას ჩემი ეკლესიისთვისო.

ლმერთმა შეისმინა მაქსიმეს ევედრება და ის თან-და-თან გამომრთელდა. ბოლოს სრულიად მორჩა. მაქსიმე მაშინვე წავიდა მღვდელთან, რომელსაც მოახსენა თავისი განზრახვა.

— «რა გიშავს, უთხრა მღვდელმა, ეგ კეთილი საქმეა, შენ პატიოსანი და ღვთის მოშიში კაცი ხარ. შენ, ყოველთვის სანდო ხარ. ლმერთი შეგეწიოს მაგ საქმეში. პულაბს ჩავაბარებთ, მაგრამ ცოტა კი უნდა მოითმინო, სანამ ამის შესახებ ნებართვას მივიღებთ კონსისტორიიდან. მე სრულიად დარწმუნებული ვარ, რომ ნებასაც მალე მივიღებთ.

სანამ მაქსიმე ნებართვას მიიღებდა მთავრობისაგან, მანამ ის მოემზადა სამგზავროდ: ჩააბარა ოჯახობა თავის უფროსს შვილს პატავს და უმცროსს უბრძანა წასულიყო სადმე სამუშევრად და ფული ეშოინა. ბევრი რამ სასარგებლო დარიგება მისცა პატავს ოჯახის მოვლის შესახებ, რადგანაც პატავი არ იყო გაბოცდელი კაცი საოჯახო საქმეებში. მაქსიმესაც ეს აწუხებდა და აღონებდა. ის ამბობდა: «ვაი, რომ ჩემი ძლიერ მოწყობილი ოჯახობა ჩემი შვილის ხელში, სულ კლებაში წავიდესო». მაგრამ რას იზამდა, აღთქმის დარღვევა უფრო ემნებებოდა.

ამასობაში მამა პეტრემაც მიიღო მთავრობისაგან ნებართვა ნათხოვნ საგანზედ. ჩააბარა მაქსიმეს ყულაზი, დალოცა, აკურთხა და გაუშვა. წასვლის დროს მაქსიმემ უკანასკნელად ილოცა თავის ეკლესიაში, ჩააბარა თავისი თანამდებობა ახალ მნათეს. გამოეთხოვა ხალხს და გაუდგა გზას.

წელიწადი წელიწადზედ გადიოდა, მაქსიმე დადიოდა შორეულს ქვეყნებში და აგროვებდა ფულს თავის ეკლესიისათვის. მინ მოსთელის, საწყალმა რამდენი გაჭირება გამოიარა, რამდენი დღე და ღამე გაატარა წვიმაში და სიციყეში, შიმშილში და სხვა ბევრ გაჭირებაში. ღაიარა მან ბევრი მონასტრები და ყველა წმ. ადგილებში ევედრებოდა ლმერთს.

მაქსიმე ყოველთვის წელიწადში ერთხელ მივი-

დოდა შინ თავის ოჯახის ამბის გასაგებად და ფულების მისაბარებლად ეკლესიაში. სულ ყველაფერში ღვთისაგან დაჯილდოებულს მაქსიმეს შვილი ვერ ახარებდა: ის ყოველთვის შესჩიოდა მამას თავის სიღარიბეს და გაჭირებას: მართლაც, ოჯახობა პოტავის ხელში თან-და-თან კლებაში წავიდა: სახლში წვიმა ისე ჩამოდიოდა, როგორც კარში, საბძელს ცალი გვერდი დაუღწა და ყოველს დღეს ლამობდა ჩაქცევას. მენახებს ღობეები აღარ უფარგა და თავისუფლად დასეირნობს შიგ ნახირი, რა უნდა ჰქნას პოტავმა, ხელცარიელი კაცია. ჭიბაში ფული არა აქვს. მოიწვია მამამ უმცროსი შვილი, რომელიც მან გაგზავნა სამუშევრად, მაგრამ უმცროსმა შვილმა აღარ ისურვა თავის ძმის ცოლშვილისათვის შრომა, რადგანაც თავისი საკუთარი ოჯახობა გაეჩინა. წავიდა ოჯახი უკულმა. აგერ ბაეშვებსაც პური აკლდებათ, მკამელთა რიცხვი ყოველს წლობით მატულობს, მუშა ხელი არაა და, საუბედუროდ, მისთანა წელიწადიც დადგა, რომ არამც თუ კაცმა საქონელი გამოკვებოს, თვითონაც არააქვს შეძლება თავი გამოკვებოს.

მაქსიმემ რომ შეეხდა თავის სახლ-კარობას, იქვე მუხლები ჩაეყცა; ხედავს საბრალო, რომ მის შვილს გაუყლია ცხენი, რადგანაც საკეები აღარ ჰქონია. შულებიც შეუქამია. ძროხაც—მთელი ოჯახის რძით მკვებავი, ვალში მიუცია და ის ყინა, რომელშიაც პურსა და ხან ქერს სთესდენ, გაუყიდნია, და იმითი ზამთრის სარჩო უყიდნია; ყოველივე ამას ხედავს მაქსიმე და თან სტირის. ხედავს, რომ მისი შვილის ხელში სახლ-კარი ცარიელდება და მთელს მის ოჯახობას შემდეგში ელის შიმშილით სიკვდილი. იწყია მაქსიმემ ფიქრი და ამ ფიქრში გაერია სული ბოროტი. «ახ, მაქსიმე, ჩასჩურჩულეებს ის, რათ არ გინდა მისცე შენს შვილს რამდენიმე საეკლესიო ფულებიდამ, იგი ხელს მოინაცვლებს, ფული არ დაიკარგება, იშოვის და ეკლესია თავისას მიიღებს, არავის ზარალი არ ექნება». ბაუგონა მაქსიმემ იმ მაკლურ ხმას, იღებს რამდენიმე მანეთს საეკლესიო ფულებიდამ, აძლევს შვილს და ეუბნება: «აბა, შვილო, ეცადე, ამ ფულებს ტუთილად ნუ დააბნევ და რომ იშოვნო, ნუ დაიფიცებ, რომ ეს ფულები ჩვენ არ გვეკუთვნის—საეკლესიოა და უნდა გაისტუმრო, რომ ცოდვაში არ ჩავარდეთ. პოტავმა ფული გამოართვა მამას, მაგრამ ის ამ ფულებით ვერას გახდა,

ეს ფულები ისე გამოადნა მასს ხელადამ, რომ მისი ავან-ჩავენის ვერა გაიგო რა—როგორიც იყო, ისეთივე დარჩა. ამის შემდეგ კიდევ სთხოვა მამას ფული, მაქსიმუმაც მისცა მეორედ ცოტა კიდევ, მაგრამ ამანაც ფუტად ჩაიარა. ფულები შესჭამეს, ცოდვა აიკიდეს და სარკებლობა ვერასფერი ნახეს.

არა, ასე ვერ უშველი შევალსა, ფიქრობს მაქსიმე—უნდა რიგიანად მოუმართო მას ხელი, ე. ი. აღმოუჩინო მასს ისეთი წყარო, რომლითაც შეიძლოს უზრუნველად ლუკმის შოვნა. მაშინ ის საეკლესიო ფულებსაც დროზედ გადაიხდის და თვითონაც შეძლებული გახდება. აი, მაგალითად, აუშენებ შეილს წისქვილს და მუდამ უღვევლი ლუკმა ექნება მასს. ღაღის მაქსიმე, თხოულობს, არაფერ არ ზოგავს ფულს კეთილ საქმისთვის. და აძლევს მაქსიმეს. ის კი ამ ფულებიდან ზოგს საეკლესიო ყულაბში აგროვებს და ზოგს ჯიბაში—თავის შეილისათვის. ამ გვარად მან კაი ძალი ფული შეჰკრიბა, მოატანა სახლში, მისცა შევალს და უთხრა: «აი, შეილო, ეცადე, ააშენე ამ ფულებით წისქვილი, და ისარგებლე და ნუ კი დაგაფიწყდება, რომ ეს ფულები საეკლესიოა და არა ჩვენი, ადრე თუ გვიან უნდა გაისტუმრო, რომ ცოდვაში არ ჩავარდეთ».

პოტაპმა ღიღის სიხარულით გამოართვა მამას ფულები, წისქვილი აიშენა, დააწყო ფქვა და ცოტ-ცოტათი მოიღვა ფენი.

მართხელ, მოგზაურობის დროს, მაქსიმემ შეუხვია სახლში და თავის ოჯახი კარგად გამართული რომ ნახა, გული სიხარულით ავესო; მაგრამ პოტაპი მაინც სთხოეს მას: «პაპილო, მოვეკი კიდევ ცოტა ფული, ავერ მეზობელი ჰქიდას იაფად ფუტკარს, პატრონი მოკვდა და ყურის მგულებელი არაკანა ჰყავს, აი, მაშინ შევექნები კარგი ოჯახის პატრონი». იუკრა, იფაქრა მაქსიმემ, ბოლოს ამოიღო საეკლესიო ფულები. მართი წლის შემდეგ, მეორე მებობელი იაფად ჰქიდადა ადგილს, რომელიც მაქსიმე საშოსახლოს პირდაპირ იქვე ახლოს იყო. როგორ შეიძლებოდა ამისთანა შემთხვევის გაშვება. მიწა

ძრიელ კარგია და სამოსახლოდაც უკეთესს ვერ შეხედება კაცო; ბავშვები გაიზრდებიან... ცოლსაც ითხოვენ... ბაიყოფიან, შეიძლება რომელიმემ სახლი წამოდგას ზედ, თავის მშობლის სახლის პირდაპირ. მშენიერა ნაქერია და როგორ შეიძლება მავის ხელიდან გაშვება, აპაბს პოტაპო. დათვალა ფულები, ენახოთ, აკლდება. მიჰპართა ისევე მამას.

—ლევის გულისათვის, მაპილო, შემეწიე. სამი დღეიოდ დაშეალებ, მაპილო, ცოტა ფული მაკლდება. მსა და ეს ადვილი უნდა იყოს. ხედავს მაქსიმე თვითონაც, რომ სასარგებლო საქმეა, მაგრამ რა ჰქმნას, შეილოც ენანება და ლეთის გაჯავრებასც ემინიან.

—ნუ დაიფიწყებ, შეილო, უპასუხა მაქსიმემ შეილს, რომ მე ჩემ საკუთარს ფულებს არ გაძლევ—არა, ჩემი მეარასფერი არა მაქვს, ლეთისაა, აწი კი გეყოფა, აწი დროა, რომ აგროვო და ისტუმრო.

—ბანა არ მივცემ თუ? ლმერთი არ არის ჩემთან და სინიღისი!? აი მხოლოდ ეს ადვილი მაყადენე, მაპილო, და მერე, მერწმუნე, რომ კაკიეს არ დავეკარგავ, ვალის გასახტუმრებლად გადავდებ. მხოლოდ ამ ბოლოს დროს ნუ მეტყევი უარს.

ძნელია მაცდურისთვის ერთხელევე კაცის ჰემ-მარტ გზიდან გადაყენება და რა კი ერთხელევე შეატოპინებს კაცს ცოდვის მორევში, მერე ხოპ, საითაც უნდა, იქით ატარებს.

მაქსიმეს ძრიელ აწუხებდა სინიღისი, ირყეოდა ვარდებოდა ერთ ცეცხლში და უბედურებაში, როდესაც პირველად აწედიდა ხელს სხვის საკუთრებაზედ, მეორედ და მესამედ კი ერთბაშად მიმართა ყულაბს, როგორც თავის საკუთარს ჯაბეს. პოტაპმა იყიდა ადგილიც.

ტ—ფონ დ—მე.

(შემდეგი იქნება).

საისტორიო მასალა.

გუჯრები

(გაგზავლება *).

ბ ი ჭ გ ა ნ ტ ი ა ს ა.

მეა ასულო შევნიერო იოვაკიმის ნაყოფო, სიტკობებითა აღსავსეო, ანნას რტოვო გარდაფენილო, სოლომონის ვენახო, ქაო მეწაპულო, დილის ყვა-ვილო დაბადებულთა, სურნელ მყოფელო, იესეს კვერთხო, დიდებითა აყვავებულო, იუდას ბრახანო, ყოველთა დაბადებულთა სამკაულო, იაკობის კიბეო ზეცად აღმართებულო, ისაკის ვარლა უბიწოებით აღყვავებულო, აბრაჰამის კვერთხო დიდებით აღმო-ფრჩხენილო სემის¹⁾ დასაბამო, ნათესავთა მშვიდ-ბიანოც სულისა სამოსელო, მესა ნათელო და მწუხარებისა უჩინო მყოფელო, ადამის სამოთხეო, პირმეტყველო, ლეთის მამისა მხოლოსა წინაშე გა-მორჩეულო და ძისა მხოლოსა პირველო საუკუნეთა მამისაგან დედად ქალწულობით უთესლოთ მშობე-ლად განწესებულო და სულისა წმიდისა ტაძარო სა-მებისა წმიდისა ცნობისა მომაცხუებელო, რომელმან ერთსა სამებისაგან შეიწყნარე და უაღრესო ყოველ-თა ბუნებათა ჰმევე ძე მხოლოდ შობილი უღმრთე-ლად და უხრწნელად. შენ გარდამოიყვანე ქვეყნად ლმერთი და აღიყვანე ადამ ზეცად, შენ აღამალე ბუნება ესე დაცემული და დასუ საყდართა ლეთები-სათა, რა ქამს აღსახენ ლმერთსა ბუნება ადამისი და შევე ლმერთი და კაცი ორთა ბუნებათა. ამსთეცა მიილო, რომლისა იგი მიღებდ გული უღქმიდა ადამს. შენ მშვიდობა ჰყავ შორის ქვეყნისა და ცათა სის-ხლითა ძისა შენისათა. შენ დაღახენ მტერობა იგი პირველი, რომელიც იყო შორის ანგელოზთა და კაცთა, რა ქამს იქვენ ცაჲ ქვეყანასა ზედა და მიწისა ზეცათა შინა, შენ ღრუბელო ნათლისა, რომელმან ცუარ სინართლისა და ცუარა ცხოვრებისა და ცუარი

სატკობისა, აცურე და აღავსე ქვეყანაჲ ურწყველი ნაყოფთა მრავალ ფერითა, რომლისგან განძლომად სურის ყოველთა დაბადებულთა მიღებდ ტკილთა მათ ნაყოფთა ლეთის მეცნიერებისათაჲ, შენ ხარ ცაჲ სულისა ბრწყინვალებისა, რომელსა ზედა გამობრ-წყინდა ვარსკვლავი იაკობისი და სიბნელე ღამისა მის უმეცრებისა. ღა ხნა და ნათელი დიდებისა მისისა გუახილვა ეზოთა უკანასკნელთა. შენ საყდარო ცეც-ხლისა ფერო... შენ ვარსკვლავო მესაო სულისა ცაჲსა აღმობრწყინებითა და ეტლო მეუფისაო ნიე-თისაგან მიწისა ბუნებითა.

მოდგამობითა ბრწყინვალედ შემზადებულო, შენ ხარ ტაკუცი¹⁾ იგი დიდებული, რომელმან ლმერ-თაჲ იგი მანანა და იხიე. ღა ყოველნი ხილულნი და უხილავნი სიტკობებითა აღავსენ. შუროს ბუნე-ბითა მხედველთა შენ ხარ სინათლე იგი ოქროსა, რომელსა ზედა ვიხილეთ ნათელი იგი დაუსრულებე-ლი, რომელი განმართლებს ყოველთა კაცთა მომა-ვალთა სოფლად და თვით გიხილა ღვიც მოუტლე-ბელად და შეუცვალებლად ტაძრის მაგის სიწმიდისსა დაღვე შეგმხადა სოლომონ. ღამტევენელი და უტეე-ნელისა არსთა შობადისა სიტყვისა ლმერთსა და ძველ ოდესმე მოსესაგან მოგასაცვა კარვად სამეფუოდ ყოე-ლად წმიდაო, ცათა უტევენელისა ღამტევენელო.

ბიჭვინტისა ლეთის-მშობელო! აცობრივსა ეი-ნაცა სიღრმასგან სიმდაბლისა ვიჯერვინებე აღმოთქე-მად რასამე ძალისა ებრსა უფროს დუმილისა, რომელი ხარ სკიპტრა-გვირგვინი მეფეთა დიდებაჲ. პორ-ფირთა მხებელი, სუსტ²⁾ ინდელმათ დაცემულთა აღმამართებელო და ლალთა დამამხობელი შენდამი მსასოგებელთა მე მოწყენილთა მათ ცვა-ფარვა-შეწვენა წარმართებთა თქვენთა მიერ სკიპტრა ზარფიანისა და გვარგვინისა მხურბულმან აფხათა და ქართუელთა მე-ფობისამან, რანთა, ძახთა და სომეხთა მეფეთა განგე და ყოელისა აღმოსავლეთისა და ჩრდილოეთისა ორი-სავე ტახტისა და სამეფოსა ჩვენისა შეწვენითა თქვე-ნითა მტკაცედ ფლობით მპყრობელმან მეფეთა მე-ფემან მეფემან დიდმან ბაგრატ რათამცა ღირსი და

*) იხ. «მწევესი»-ს № 11.
 1) სელი (ს. ს. ორბელიანის ახსნა), მშვიდი, გინა სასელ დიდი, გინა განსკენება.

1) იმამგრო ჭურჭელი ღვინისა (ს. სულხან ორბე-ლიანის ახსნა).
 2) ,ც'-ს საცა ვხვდები, ვწერ ,ე'-დ; ,კ'-ს—,კი'-დ-ჲ სამაგალითოდ მოკუავენ სიტყვა სუსტ (სეე).

სამართალი მსახურება ჰყვით აურიცხველისა წყალო-
ბისა თქვენისა ჩვენდამო, რომლისა სიმრავლე უფ-
როს სიმრავლესა ვარსკვლავთასა და სიერცესა ზღვა-
თასა.

მარნა ზღვისაგან მკადრე წუტთსა უნდოსა ამას
და მცირესა ძლუშნსა გულის მოდგინებით შეეწი-
რათ და სიღრმით სულისათ ეხმობთ. აღდგომლო
ნუ საზომისად, არამედ ვითა. მცირისაგან დიდი აბ-
რაჰამისაგან ისაკი, ვინათგან განგება შეუწყალებ-
ლობითა ძისა შენისათა არსებად მოსრული. კვალად
არს და განმრავლებაცა მოკლებად შეუთქს. ამას და
ნარსისა წესისაგან და არს საჯგორო ყოფად ვიჩინეთ
წმიდისა ტაძრისა თქვენისა და სამკვიდრებელისა და
საძეალისა ჩვენისა დიდისა და ცათა მობაძავესა ზესთა
არსისა საყდრისა დიდისა ემბაზისა ბიჭვინტისა მცი-
რისა და კნინისა შეეწირავ. 1) ზე ყოვლად წმიდაო
და თვალებისაგანცა ანგელოზთასა მიხედვად შესაძრწუ-
ნებლო და მიურულებლო მცველ-მფარველო წარ-
მმართველო მფეობისა ჩვენისაო ბიჭვინტისა ლეთის
მშობლო. მკადრეთ და დაეღვეით და მოვასხენეთ
ესე საკვირველ და შესაძრწუნებელი იადგარი, 2) ვითა
საშინელისა და ცათა მობაძავესა დიდსა საყდარსა
ბიჭვინტისასა გეკადრებოდა, ვითა არაინ ღირს არს.
თქვენისა საყდრისა, მამათა, ძმათა დეკანოზთა და
მეტრავლეთა, ძანდელაკთა, ჯგვარის მტვირთველთა 3)
და სახლთა საყდრის შეილთა 4) და შემოსამზღვრით
თქვენთა მამულთა და სოფლითა გლეხთა და ქალაქთა 5)
შიგან შემწირულთა არა ხელი შევიდოდეს, არცარა
ეთხოვბოდეს, არცა ბაჟი და არცარა გამოსაღები არას
შეცოდებისთვის არა გარდაეხდებოდეს კიდევან კათო-
ლიკოზისა.

მე რაცა გვიბრძანებია როგორცა არაინ ღირს
ვართ ამათსა შეცვალებასა არცა მეფენი არცა ღა-
დიან-ბურეილი, არცა ათაბაგ ამირ სპასალარი, არცა

1) შეკვირავ-ის მავიკრად იკითხება შეკვირავბ.
2) იადგამი სსჯათა ენათა, ქართულად სახსენებელი
ჭკვიან (ს. ს. რაჭბელიანის ახსნა).
3) ჭკარ მტვირთველობა ცალკე თანამდებობა იყო,
ხშირად გვხვდება ეს სიტყვა გუგუჩუბში.
4) «Церковные люди» რუსეთში.
5) ეკლესიებს ქალაქების ეკუთვნოდნენ, როგორც მაგ.
რუსეთში (6. Ключевский, «Боярская Дума».

მრისთენი და დიდებულნი, არცა თავადნი და აზ-
ნაურნი, და არცა გლეხნი. და აწ ამას მოგახსენებთ
ყოველთავე დიდთა და მცირეთა — ნუმცა ვისგან კა-
დრებულთა დიდისა და ზესთა აღმატებულისა საყდ-
რისა ბიჭვინტისა ძმათა და საყდრის შეილთა წინამ-
ძღუარ — დეკანოზთა. ძანდელაკ-ჯგვარის მტვირთველ-
თა, მეტრავლეთა ომფორის მოლარეთა. და სახლთა
საყდრის შეილთა მამასახლისთა, მესტუმრეთა და ხე-
ვის თავთა, ნაცვალო ხელის უფალთა და სახლთა
მოხცლეთა. აგრევე გკადრეთ ჩვენ მეფემან მეფეთამან
მე მეფე დიდმან ბაგრატ თქვენ საშინელსა საყდარსა
ბიჭვინტისა ლეთის მშობელსა გკადრეთ და შემოგ-
წირეთ მცირე ესე დაკნინი შესაწირავი საძეალე ჩვენი
სახსრად სულისა ჩვენისა დღესა მას განკითხვისასა.
ბელათის საყდარი სადგდოფლო წმიდის ბიორგის
ასის კუამლის კაცითა რაჭას სოფელი ბარი, სასახ-
ლე და მონასტერი ერთის აზნაურის შეილითა ჩი-
კვაიძითა და ოცდაათი კუამლის კაცითა, ტყითა,
ველითა, მითთა, წყლითა, საძებარითა და უძებარი-
თა. აგრეთვე მონასტერი ციხისა ლეჩხუმს საჩხეური
წუგნა ძურბლუფი ოცდახუთის კუამლის კაცითა.

შუგნს ბურჯანაძენი რვა კუამლი კაცი, ნავენა-
ხეის სასახლე ოცდა ათი კუამლის კაცით, ზრუდო
სათევზეთ შიშურას გამოღმა ჭალის თავი სოფელი
ძუთათის სოფთა წმიდის საყდარი ექვსის კუამლის
კაცითა, ჯიმასახაროს სასახლე თორმეტის კუამლის
კაცითა მე დემონ კათოლიკოზისა ნასყიდი და ბი-
ჭვინტისა ლეთის მშობლისა შეწირული.

ძვალადცა გკადრეთ და მოგახსენეთ ჩვენ მეფეთ
მეფემან ბიორგი შენ საშინელსა ბიჭვინტისა
ლეთის-მშობელსა შემოგწირეთ ჩვენი ნასისხარი ხოშ-
ტიბელა სასახლე თორმეტის კუამლის კაცითა ჩუნებს
ათი კუამლი კაცი და მივეცით ლალიძეს ბიორგის ღმ-
რევექენით საყდრის შეილად შემოგწირეთ შენ საში-
ნელსა ბიჭვინტისა ლეთის მშობელსა. აგრევე ჩვენ
მეფეთ მეფემან ძემან თაი მურაზ შემოგწირეთ ხონს
და ძუხს ოცი კუამლი კაცი. ძვალადცა გკადრეთ ღმ-
მოგახსენეთ ჩვენ ღადიან მან პატრონმან მამთა-
მან და ძემან ჩვენმან პატრონმან ლეონ ღადი-
ანმან და ძეთა ჩვენთა ღადიანმან პატრონმან ბი-
ორგი და ღადიანმან პატრონმან მამია თქვენ სა-

შინელსა ბ. ლ. 1) მანთხოჯის სასახლე და მონასტერი ორმოცის კუამლის კაცითა და ერთის აზნაურის შვილითა რატიანთა წყლითა, ველითა, სანადიროთა შესაგლითა და გამოსაელითა, საძებრითა და უძებრითა ჯიქთ უზანი მთავარანგელოზის მონასტერი თორმეტის კ. კ., 2) ეგურისპირს ნაჭანვი სამოცის კუამლის კაცითა, ხოირა წმ. ბიორგის ეკლესია ოცდახუთ კ. კ., წამხარს მამკერვალია. სასახლე სუბეში სოფელი მუხარი აზნაურის შვილებითა ოცდაათის კ. კ., ტყურუს მეთევზე და მენაეტე ბადგია ჯურია და დიდთა მარმარის კარის ეგვიპტა და ჩხუნბურა. აგრეთვე აფხაზეთს ბიჭვინტის გარემო სოფელი; პითარნე, არუხა და რაბიწა, პითარნეს მთა და ზეთის ხილაენი. აგრევენ გვადრეთ და მოგახსენეთ ჩვენ ზურიელ მან პატრონმან როსტომ და ძემან ჩვენმან ბურიელმან პატრონმან 3) ბიორგი თქვენ თქვენსა. ბ. ლ. ხიბულა მონასტერი მთავარანგელოზისა სასახლე ორმოცის კ. კ., ტყითა, წყლითა, ველითა, შესავალითა და გამოსავალითა, საძებართა და უძებართა და ბურიას ოცის კ. კ., მცხანა და ხევის ერთი კ. კ., სალუქაძე თემირაზაი.

ამას გარეთ სამეფოსა და სადადიანოსა და საგურიოსა შინა ვინცა ვინ თავადი კაცი მოკვდებოდეს თავი ნიშანი კათოლიკოზს მიეცემოდეს და ბატონების ეკლესია კათოლიკოზის საკურთხი არის, სამწყსო ლიხსა და კაფას შუა და რუსეთს სამხლევარსა და ჭანეთს შუა.

აწ 4) ამას მოგახსენებთ ყოველთა დიდთა და მცირეთა ნუმცა ვისგან კადრებულ არს დიდისა და ზემთა აღმატებულისა საყდრისა ბიჭვინტისა ძმათა და საყდრის შვილთა თემთა და ქვეყანათა და აგარათა მტერობა და შეცოდება. და ვინცა ამას საშინელსა საყდარსა შესცოდოს და უფარყოს ღმერთი და წარწყმიდოს სულს თვისი და გატეხოს და შიგნით საყდრიდამ რამე გაიტანოს, თუ ის კაცი მეფისა იყოს სახასო კაცი და მამული, რასდენცა განაყოფი იყოს მათითა მამულითა საყდარსა მთათაროს სახასო კაცი სხვისა მეფისასა ვერას ვიტყვი რას, ამისათვის საყდა-

რი მათი არის. და თუ დიდებულთა ანუ თავადისა, ანუ აზნაურთა ყმამან გატეხოს და მოიპაროს, წამოდგეს იმა მეკობრისა ბატონი თორმეტითა მისითა სწორითა კაცითა და ოცდა ოთხითა მისითა სწორითა მეკობრე ექვსმან აზნაურმან გლეხმან უნაზოდ ფიცოს უცოდინალობაი მეკობრის ბატონისა. თუ ფიცოს მეკობრისა ბატონსა არას ემართლების და გამტეხი მისითა მამულითა და განაყოფითა საყდარსა მოახსენოს და თუ ვერა დაიფიცოს, რასაცა მამულისა მქონებელი იყოს იგი საყდარსა მოახსენონ და მეკობრე და მეკობრისა ბატონი ძელს მისცენ. და თუ გარეთ ზღუდეს შიგნით რამე გაიტანოს სამისა თავადისა სისხლი მისითა წინ წასაძღუენითა საუბტივოდ საყდარსა დაეურვოს. და თუ ზღუდეს გარეთ ახლოსთავან ზარისა ხმაჲ იამოდეს რამე წაიღოს გინა პირუტყვი ანუ სხვა რამე წაიღოს ორისა თავადისა სისხლი საყდარსა დაეურვოს მეკობრობით ქნას გინა მძლავრობითა ანუ ნატაცებითა.

და აწ ვინცა გინაჲ დიდებულმან ანუ თავადმან ანუ აზნაურმან კათოლიკოზსა აგინოს ანუ საცემრად წაიღოს 1) ორმოცდა ათი გლეხი საყდარსა დაეურვიოს და კათოლიკოზსა ორი სისხლი დაეურვიოს დიდთა შეხუფწითა. ვინცა, რომლისა გინდა ძმათავანსა სცეს ანუ შინა ჩაუტეხს ანუ ხელითა შეიპყრას ანუ პირდარ აგინოს ექვსი გლეხი საყდარსა დაეურვიოს და ორასი ათასი თეთრი იმას დაეურვიოს. და თუ ვინცე ძმათავანი ანუ საყდრისა შვილი მოკლას ოცი გლეხი საყდარსა დაეურვიოს და ორი სისხლი იმას დაეურვიოს, ვინცა კათოლიკოზისა ჯოგი გატეხოს ექვსასი ათასი ძველი თეთრი საყდარსა დაეურვიოს. ვინცა ამას ზემოთ საყდრის შვილი და მოხელენი სწერიან მათი ჯოგი გატეხოს ათი ათასი თეთრი საყდარსა დაეურვიოს და ორი ათასი იმას დაეურვიოს დიდთა შეხუფწითა და ნაძარხი უკლებლად შემოეკციოს. ვინცა კათოლიკოზის გამოგზავნილი კაცი გაცარცვოს ათი ათასი თეთრი საყდარსა დაეურვიოს, ოთხი ათასი იმას დაეურვიოს.

1) თუ წაიწიოს (?)

1) «საშინელსა ბიჭვინტის დეთის-მშობელსა» შესამოკლებლად ამის შემდეგ დაგწერ მოკლეად, დასაწყისის ასოებით: «ს. ბ. ლ.»
 2) «კუამლა კატი» დაგწერ მოკლეად «კ. კ.»
 3) «ბატონი» იწერება ამ შემთხვევაში «ბატონი».

ახალი ამბები და შენიშვნები.

ამას წინედ უოკლად სამღვდელთა იმერეთის ეპისკოპოსმა გაბრიელმა მოწერილობა მიიღო «საკვლესიო უწყების» რედაქციადამ ამ საკვლესიო ოფიციალური გამომწერის შესახებ. რედაქცია, სხვათა შორის, სწერდა უოკლად სამღვდელს, რომ ამ უოკლადის გამომწერისათვის განთავსდეს და რიბი ეკლესიები და ის კრებულნი, რომელთაც რუსული ენა არ იციანო.

* *

ამ დღეებში თითქმის საექსპანსიონის უკვლად ბლადონი-ნებმა მიიღეს ცირკულიარული მოწერილობა საქართველო-იმერეთის სინოდის განტარებისაგან. ამ მოწერილებით ეუწყებოდა ბლადონიებს, რომ თუ ეგვალ ეკლესიებში არ იქმნა წარდგენილი წლიური ფასი «სასულიერო მამბისათვის», მაშინ ბლადონიები ექმნებიან დაშტრაფულნი. სამწუხარო ამბავია. რად უნდა დაიშტრაფოს ბლადონი იმისათვის, რომ ეკლესიაში სიღარიბისა გამოგროში არ ჩნებოდეს? ეს მოწერილობა ეწინააღმდეგება მისს მალე უოკლად უსამღვდელეკობის საქართველოს ექსპანსიის ხალხის აზრს, რომელმანც სინოდს გარდაწყვეტინა, რომ ღარიბი ეკლესიები მუქთად მიიღებენ ამ უოკლადს; ეწინააღმდეგება აგრეთვე «საქართველოს მამბისა» რედაქციის დახირობას, რომელმანც გამოაცხადა, რომ რვა ეკლესიისაგან ერთი სათავად, უფასოდ გაეზახებინა უოკლადი. ან რატომ ისარგებოდა რედაქცია უკვლად ეკლესიებისათვის უოკლადის ბეჭდვას და გზავნას, რომელსაც ნამეტანმა ნაწილმა მღვდლებსამ რუსული არ იცის? მართალია, რამდენიმე გვერდი რუსული უოკლადის ქართული მიჯნება სოღმე, მაგრამ საუმჯობესოა, რომ მართლ ეს ქართული გაუგზავნონ იმ მღვდლებს, რომელთაც რუსული არ იციან და ამ ქართულისათვის ქალღის ფასი და ბეჭდვისა სულ მცირე რამეს შეადგენს, და ეს ფასი, თუ ეკლესიას ღარიბი არის, არ გამოეგრანთვით სამღვდელეკობამ არ შეიტანოს თავის ჯიბიდან.

* *

მდიერ სამწუხაროა, რომ სინოდის ტარმანთან ღვთისმშობლის სახელობაზე დაარსებული მშობის მოქმედების შესახებ აღარ იმის-რა. მოისპო სულის და გულის

დამატებელი სიტყვების ბეჭდვა, რომელიც უოკლად მღვდელს მოსდის და რეკვირის ერთსელ. ეს არის ჩვენი ესლანდელი დროის უბედურება, უკვლად სინოდისთ შეკვრებით და ბოლოს სულ დავივიწყებთ; ერთი რომ დაიწერეს რამე საქმეს და გააკეთეს, მეორე სელს უშლის. ბერს ვეიროთ, ბერს ვიქადით და საქმით უკვლად მცირეს გეუშობთ. ამას ცხადად სეღვენ ჩვენი საწმუნეობის მტრნი და ენერგიულად განაგრძობენ თავიანთ ღვარძლის თესლის თესვას ქრისტიანულ ნაშთში.

* *

მომაკვლი სექტემბრის თთვიდამ ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელთან ბლადონად გახსნება დასაწყისი მოსამზადებელი კლასი. ამ კლასში მიიღებიან ემაწვილები რეგარც სასულიერო წოდებისა, ისე საეროსი. სასულიერო წოდების თითოეულ მოწაფეს სწავლის ფასად წელიწადში გადახდება 15 მ., ხოლო საეროს— 40 მანათი.

* *

საქართველო-იმერეთის სინოდის განტარების შტრაფული ბ. შინსკი უკვე გარდიცხალა პეტერბურგში, სადაც ამ ფაფსულში გაეიტყვება იგი ერთის თთვის ვადით. განსვენებული შინსკი ღრმა მოხუცებული იყო და სნეულიც. სასურველია, რომ ამ თანამდებობაზე დაინიშნოს გამჭიარსე, მუშა და საქმის მტრადე კაცი.

* *

ხმები ისმის, რომ დეკანოზი კალისტოვი გადაუყვანათ ციხის ერთ-ერთ გუბერნიამში სამსახურის სარგებლობისათვის.

შინაარსი: დიდი მნიშვნელობა და უადრესობა მღვდელობის წოდებისა. — ახალი რედაქცია და გამომცემელი „Новое Обозрѣніе“. სი. — გურია-სამეგრელოს ეპარქიის კათედრის სამუდამო ადგილი. — სოფლის მღვდლის მოგონებებიდან მალე-უოკლად უსამღვდელეკობის შესახებ და საჩანსვის მთავარ-ეპისკოპოსისად. — მასუხი ქართლისის მეს. — ღვთის სამართალი. — საისტორიო მასალა. — ახალი ამბები და შენიშვნები.